

ZPRÁVY ZE SEKCE

News from the Section

IAL 8 – Mezinárodní lichenologická konference, Helsinky

Na začátku srpna se uskutečnilo již osmé sympozium International Association for Lichenology, tedy největší lichenologické setkání. Na této akci se každé čtyři roky setkávají lichenologové z celého světa, aby se navzájem seznámili s novinkami ve svých výzkumech.

Konference se konala 1.–5. 8. 2016 v Helsinkách ve Finsku. Zázemí poskytla Helsinská univerzita, v jejíž hlavní budově se odehrávala většina programu. Dorazilo (dle údajů IAL) celkem 283 účastníků z celého světa, včetně sedmičlenné skupiny českých lichenologů, která se díky skvělému tahu Davida Svobody ubytovala asi 4 minuty od univerzity ve velkém a levném apartmánu, hned vedle supermarketu. Ještě před konferencí o víkendu naše spřátelená banda využila znalosti Jany Steinové a místního doktoranda Ondry Smetany a vyrazila kousek za Helsinky mezi žulu, borovice a jezera zkoumat lišejníky. Počasí přálo a po strašném slejváku se před polednem udělalo jasno a teplo, takže jsme kromě botanizování i piknikovali a zkoumali teplotu vody.

Během celé konference mohli účastníci vyslechnout 118 odborných přednášek o nejrůznějších molekulárních, ekologických, taxonomických a dalších tématech týkajících se lišejníků. Mimo přednášek se také každý den konala poster session na nějaké téma. V rámci poster session jsme i my prezentovali své výsledky.

V polovině konference mohli zájemci absolvovat odpolední terénní exkurzi na blízké ostrovy, nicméně my méně majetní jsme si udělali výlet metrem na konečnou a kromě lišejníků jsme potkali i losa a našťavanou majitelku lesní cesty, kam jsme, nerozumějice výstražné ceduli o soukromém pozemku, klidně vešli. Výprava byla úspěšná, *Cladonia botrytes* nalezena. Kromě této krátké exkurze byla ještě možnost zúčastnit se výletu do ostrovního národního parku Archipelago, která se konala před začátkem konference, či po konci sympozia jet do laponského vnitrozemí.

Mimo odborný program, kterému svým způsobem kralovala přidaná přednáška Tobyho Spribilla ohledně převratného objevu basidiosymbiotických kvasinek u čeledi Parmeliaceae (Spribille at al. 2016, Science) byly v programu i společenské akce. Mezi ně patřil uvítací raut v budově radnice či zahradní party (ta byla výrazně lepší) spojená s prohlídkou helsinské botanické zahrady, kde jsme si mohli v klidu popovídat se zahraničními kolegy a domluvit případnou spolupráci. Příští IAL 9 bude v Brazílii.

Veronika Lenzová a David Svoboda

Meeting of the TREBOUXIA-WORKING group, Trieste, Italy, 26–28 September 2016

Na konci září proběhlo v italském Terstu setkání badatelů zkoumajících fotobionty lišejníků, konkrétně nejrozšířenější rod lišejníkových zelených řas – *Trebouxia*. Pořádajícími byly Lucia Muggia z Università degli Studi di Trieste a Eva Barreno z Universitat de Valencia. Během necelých tří dnů se 25 účastníků z různých zemí seznámilo v rámci přednášek s výsledky svých výzkumů. Českou republiku zastupovali Ondřej Peksa (About the lifestyle of *Trebouxia* algae) a Pavel Škaloud (Species delimitation in *Asterochloris*, a close relative to the genus *Trebouxia*). Odpoledne druhého dne bylo zpestřeno praktickým pozorováním kultur fotobiontů. Workshop byl zakončen diskusí o koordinaci výzkumů, především o sjednocení přístupu k (molekulární) taxonomii, definování nových linií v rámci rodu *Trebouxia* a jejich pojmenovávání. Více informací zde: <http://symbioticgreenalgae.com/>.

Ondřej Peksa

Workshop ISHAM

14.–19. srpna 2016 se v Itálii v historickém městečku Viterbo poblíž Říma uskutečnil již 6. workshop pracovních skupin ISHAM zkoumajících černé kvasinky a chromoblastomykózy. Setkání se zúčastnilo více než 70 badatelů z 18 zemí. Naše pracovní skupina ve složení Claudio G. Ametrano, Lucia Muggia, Kerry Knudsen a Jana Kocourková se zúčastnila workshopu s dalšími výsledky výzkumu o vysoce extrémotolerantních saxikolních houbách (RIF) rodů *Lichenothelia* a *Saxomyces* (Dothideomycetes). Tyto melanizované houby se často vyskytují ve společnosti s lišejníky, a proto jsou studovány lichenology. Příští setkání ISHAM se uskuteční za rok v Holandsku v institutu CABI.

Jana Kocourková

Bryologicko-lichenologické dny v Semilech 29. 9. – 2. 10. 2016

28. podzimní bryologicko-lichenologické dny proběhly v Krkonošském podhůří ve městě Semily a v okolí. Hlavní skupina bryologů vyrazila ve čtvrtek v poledne do blízkého Bítouchova a prozkoumala údolí Jizery podél Riegrovy stezky. Zdejší bazický podklad hostil dvě vzácné játrovky *Cololejeunea calcarea* a *Jungermannia atrovirens*. Ti, kteří nestihli polední start, se vydali přímo v Semilech do blízkých Palackého sadů a na místní hřbitov probádat epifytické mechorostry. Další den bryologové vyrazili společně po naučné stezce Údolím Vošmendy, která vedla přes více či

méně zachovalé pole, louky a lesy až do stejnojmenné rezervace. Během trasy jsme si zopakovali většinou běžné zástupce bryoflóry, viděli jsme ale např. i vzácnější epifyty *Orthotrichum patens* a *O. pulchellum*. Odpoledne jsme kromě bryologického bádání zabrousili také do speleologie – navštívili jsme Bozkovské dolomitové jeskyně s největším podzemním jezerem v Čechách. V pátek na setkání dorazila také menší skupina lichenologů, kteří se procházkovým tempem vydali na Riegrovu stezku, kde zkoumali hlavně lišejníky na silikátových převisech.

Sobotní celodenní exkurze bryology zavedla do údolí řeky Kamenice, které je v této části toku vyhlášeno evropsky významnou lokalitou EVL Údolí Jizery a Kamenice. I když jsme část trasy procházeli nepůvodními smrčínami, většina lesních porostů byly zachovalé bučiny a suťové lesy místy až vzhledu pralesa s množstvím skalních výchozů a svahových pramenišť. Bryologicky bylo území velmi pestré a milým zážitkem bylo nalezení bohaté populace šikouška zeleného (*Buxbaumia viridis*). Po příchodu do Návarova jsme měli možnost zhlédnout pamětní desku se stopou Járy(da) Cimrmana, která byla v tento den odhalena na kamenném mostním pilíři přes řeku Kamenici. Bohužel na místo jsme dorazili až po skončení „odhalovací“ slávy, a tak jsme si alespoň chvíli odpočinuli v útulném pensionu Rusalka. Odpočinek byl na místě, protože nás čekal výstup na zříceninu hradu Návarov za vzácným mechem pározubem sivým (*Didymodon glaucus*), který jsme bohužel nenašli. Lichenologové se vydali na poněkud delší výlet do Krkonoš, kde zkoumali staré horské smrčiny v oblasti Liščí hory a Zeleného dolu u Pece pod Sněžkou. O pěkné lišejníky zde nebyla nouze a zdejší porosty překvapily např. čtyřmi zástupci rodu houboplodka (*Mycoblastus*) a populacemi terčovky pomoučené (*Hypogymnia farinacea*). Z vlastivědných důvodů pak navštívili proslulou místní hospodu Regál, což předurčilo jejich návrat zpět do Semil až v nočních hodinách.

V neděli jsme vyrazili společně s lišejníkáři na nejvyšší horu Českého ráje a zároveň Podkrkonoší – vrch Kozákov (744 m n. m.). Na této bývalé sopce jsme prozkoumali její západní a severní svahy. Bylo odtud mimo jiné krásně vidět do Českého ráje, kde probíhaly „podzemní bryolicheno dny“ v předcházejícím roce 2015.

Po návratu z exkurzí pokračoval večerní program určováním v tělocvičně, kde byla k dispozici také průběžně doplňovaná výstavka ze všech druhů mechorostů nalezených během exkurzí.

Poděkování patří organizátorům nejen za skvělé zorganizování celé akce, ale i za přátelskou a pohodovou atmosféru panující po celou dobu akce. Na viděnou na jarním setkání!

Jana Tkáčiková & Jiří Malíček

Lišejníky a lišejníkový superhrdina na divadelním pódiu i v komiksu

Ač to na první pohled může vypadat neuvěřitelně, i tak málo známá a přehlížená skupina organismů, jako jsou lišejníky, se prosadila jako nosné téma divadelního představení a dokonce i komiksu. My jsme byli svědky divadelní hry Lišejman, představující zcela nový typ superhrdiny.

Lichenolog Paul Forvolino je průměrný vědec pracující na vývoji léků z lišejníků. Jeho život nestojí za nic. Nestihá plnit úkoly svého náročného zaměstnavatele, tak zůstává dlouho v práci a nezbyvá mu žádný čas na rodinu ani na jeho umírajícího otce. Vše se zhoršuje a Paul situaci přestává zvládat. Všechno ale radikálně změní nehoda v jeho laboratoři, kdy v afektu rozbije zařízení s probíhajícími pokusy. Během této události na něj „přeskočí“ lišejník, který se stane součástí jeho osobnosti a postupně mu dává nové schopnosti. Paul přestává jíst a spát, pouze chodí fotosyntetizovat do vlhkého sklepa, kam oknem proniká paprsek světla. Rychle povýší v práci, pečuje o svou rodinu a jeho život je takový, o jakém vždy snil. Brzy ale zjišťuje, že je stále více ovládaný svým druhým já, lišejníkem, který se rozrůstá a později porůstá celé jeho tělo. Paul dává výpověď v práci a bojí se ukázat před svojí dcerou. Plně se však rozvíjejí jeho superschopnosti, takže po nocích přeskakuje po budovách v městě a snaží se všemožně zabít čas. Schovává se před lidmi a mnoho času tráví mezi svými lišejníky v botanické zahradě. Je opět nešťastný, tak jak byl i v životě bez lišejníku.

Zlomovým okamžikem je havárie elektrárny na okraji jejich města. Paul je celý nespůj, protože město je zaplaveno dýmem, což jak známo, lišejníkům škodí. Uniká tak do lesů, kde tráví celé dny. Až když začne hrozit výbuch elektrárny, sebere odvalu, celou elektrárnu pokryje lišejníky a odvrátí katastrofu. Konečně se stává hrdinou, avšak jeho já se s tím nedokáže smířit a je stále nešťastný. Tak rád by žil obyčejný rodinný život!

Asi hodinové představení se odehrálo 14. března 2016 ve Strašnickém divadle v rámci festivalu francouzského filmu. Sehráli jej francouzští herci (doprovázeno titulky), kteří kvůli této příležitosti přicestovali do Prahy. Mimo nevšedního tématu je třeba ocenit velmi moderní pojetí, kde se v rámci představení prolíná živé hraní, videoprojekce, živá hudba i využití modelů města i postav a snímání minikamerami. Originální je i hlavní myšlenka hry, která ukazuje postavu s nadpřirozenými schopnostmi ve stylu Spidermana nebo Avengers, která je však melancholická a ustrašená a nemá ambice plnit očekávání společnosti a pomáhat zachraňovat svět. Předlohou představení byl komiks *Prestige de l'uniforme* (Přitažlivost uniformy), jehož autory jsou Hugues Micol a Loo Hui Phang, a který poprvé vyšel v roce 2005.

Divadelní hra byla doplněna vědeckými informacemi i jmény některých konkrétních lišejníků a snažila se diváka nejen pobavit a donutit

k zamyšlení, ale částečně také poučit. Vždyť bez znalosti základních informací o lišejnicích, zejména jejich unikátní symbiózy jakožto velmi úspěšné životní strategie a schopnosti růstu v extrémních podmínkách, by některé zápletky z představení zůstaly diváky nepochopeny. Příznějme si, že většina lidí a pravděpodobně i milovníků divadelních her ani nedokáže rozlišit lišejník od mechorostu, natož pak vysvětlit výhody soužití houby a řasy v jediném organismu.

Jiří Malíček & Jan Vondrák

**POZVÁNKA NA JARNÍ
BRYOLOGICKO-LICHENOLOGICKÉ SETKÁNÍ NA PÁLAVĚ**

*Zveme Vás na jarní bryologicko-lichenologické setkání Sekce, které se bude konat v Mikulově ve dnech **30. 3. – 2. 4. 2017**. Ubytování je zajištěno jednak na Správě CHKO Pálava (levné, kapacita 20 lůžek, je potřeba vlastní spacák, přezůvky) a jednak v domově mládeže Gymnázia, Střední odborné školy a Středního odborného učiliště Mikulov (www.gssmikulov.cz/sluzby/ubytovani). Účast je nutné nahlásit nejpozději **do 28. února** 2017. Můžete tak učinit e-mailem na adresu svata.kubesova@gmail.com nebo na adrese <https://goo.gl/forms/m2J6fF77bZ58kKH11>. Blíže informace k setkání budou zaslány přihlášeným účastníkům a vystaveny na webu Sekce.*

Na viděnou se těší Pavel Dřevojan & Svatava Kubešová